

Megjelenik mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:

Egész évre 12 ft, félévre 6 frt, évnegyedre 3 ft o. é.

Szerkesztői szállás: belső-tordautca 122. sz. Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASZATI NAPILAP.

Hirdetési díj: 5t hasábos garmond sorát 1-ször 7 kr. 2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. helyegdíj. — Hirdetések felvételnek: Helyben: a kiadó-hivatalban és Demjén László könyvkereskedésében. Pesten: Zeisler M. (király-utca 60. sz.) Bécsben: Haasenstein és Vogler-nél (Neuer-Markt 11. sz.) Oppel Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) Rudolf Mosse o. l. Zeitungs-Agent

Nyilvántartási díj:

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez címzendők. — Előfizetések s hirdetési díjak a vidékről a szerkesztőséghez, helyben a kiadó-hivatalhoz küldendők be.

Ebredeznek.

+ A hangos szavak, szép ígéretek és nagyszerű tervek politikája napról napra mind inkább lejárja magát; ezt tapasztaljuk, ha az erdélyi románság cselekvést sürgető, és szenvedőleg meghuzódást hirdető két pártjának irodalmi téren követelt eljárása fölött szemlét tartunk.

Nem rég volt, midőn a tulzás emberei, kiket ma mint a passivitás híveit ismerünk — minden higgadtabb gondolkodást és józanabb felszólalást csaknem teljesen elnémitottak; a ki az ismert ideális czélok kergetésében hozzájuk nem csatlakozott, annak legfőbb hallgatni volt szabad.

Mennyire megváltozott mindez! Az elsők lettek utolsók. A kik jó-minap csendesen hallgattak, most bátran szólalnak fel a románok jól felfogott érdekében. Az ámtás syrendalait szelnek eresztik s realis tényezőkkel számolván így szólnak: „elég a koczodásból, dologra!

A román nemzet jó nemtője vidor arccal tekint le a gyakorlati politika, a józan munkásság terére visszasiető hazafiakra, kik magukat az áttekintélyek nemzeti színű terrorismusa alól emancipálták.

A B... féle passivitás tepsedése kárhoztotta a román nép értelmi erőit; a magyar haza román ajku polgárainak egy részét szintugy reá szoktatta arra, hogy az őket legközvetlenebbül érintő érdekek iránt közönyösek maradjanak, s más nemzetiségű polgártársaitól elváltan az elszigeteltség merengésében és az édes semmit-tetés egy nemében keressék az ugynevezett nemzeti üdvét. S ép e politikának védői igyekeztek mindenkit letorkolni, ki a gyakorlatiaság arany középutjának felkeresését tanácsolni merete. Hanem fordult a koczka s végtére is a csendesebbek kezdenek szóhoz jutni a nagy hüho a fapoltura értékére esett!

Azok a román vezérférfiak, kik a politikai életben évtizedek óta forognak, átérték azt, hogy a közelgő parlamenti választások idejét nem lenne helyes a passivitás kényszer öltönyébe burkolva bevárni; ép ezért a cselekvési program megalkotásáról gondoskodnak.

A „Teleg. Rom.” legújabb számában a cselekvés egyik híve: tevékenységre, a szószaporítás abban hagyására, a nép kellő felvilágosítására hívja fel elvtársait; tanácsolja, alakítsanak vidéki egyleteket, vitassák meg és formulázzák a cselekvés programját úgy a nemzeti ügy érdemét, mint az eljárási módozatot illetőleg; egyjárást értekezzenek és állapodjanak meg a felett, kiket ohajtanak jövőre megválasztani az országgyűlésre. A felszólaló „cselekvő” szériat az egyletek közlőnek egymással programjaikat és jelöltjeik névsorát s igyekezőnek egyetértésre jutni.

Továbbá, ezek a vidéki egyletek érintkezésbe tennek magukat az 186 1/3-ban megválasztott nemzeti állandó comiteval, annak elnökét keresvén fel levelekkel, hogy ismét kezébe vegye a központi vezetést. Ha ez a comité a cselekvés mellett nyilatkoznék s kész lenne a nemzeti ügy élére állani, akkor a vidéki egyletek mintegy központi szervül tekintendik minden további actiojukban. Ha azonban bármely okból gátolva lenne ezt tennie, a vidéki egyletek egy-egy küldöttet választanak, kik karácson harmad napjára N.-Szebenbe gyűlekezhetnének, hol a vidéki egyletek programjaiból egy központi alkotnának össze, megválasztanak az activitás központi bizottságát, a mely mint központi szerv folytonosan érintkezőnek a vidéki egyletekkel, vezetne a nemzeti ügyben általában, különösen az országos képviselők megválasztását illetőleg is.

„Elég a vitából — tette!” így végzi a „Teleg. Rom.” cselekvést sürgető embere.

Mi e tette ebredeznek szívükből örvendünk, valamint annak is, hogy az ágyuhanguak kissé háttérbe szorítottak. Ha a közügy terén, közös érdekeink szolgálatában hová tovább mind gyakrabban találkozandunk az activitás román híveivel, ez előbb-utóbb elvezet a kölcsönös megértéshez megelégedéshez; mindenik felismerendi, hogy az egyetértés mindkettőjükre nézve élet-szükség, hogy, midőn vállat vetnek nem idegen érdeket szolgálnak, hanem a haza ügyét s így a román nemzeti-ség jóllétét is; mert ez a haza ma már nem ismer különbséget fia közt, egyenjogu polgáraitól nem kérdi, ki melyik nyelvet beszél. Csak a szögletbe vonulás lehet veszedelmes az alkotmányos életben, ha t. i. félreértések élkülőnek az ország polgárai s pártjai közé; minel gyakoribb érintkezésük, annál több alkalom van egymást megismerni, becsülni tanulni, összesimulni, a külön érdekeket méltányolni, az indokolt kívánalmakat ki-elégíteni.

Társadalmunk bajai

különös tekintettel

az öngyilkosságra.

DOBRÁNSZKY PÉTER,

jog- és bölcsészettudor, kir. jogtanártól.

XI.

A nőemancipatio emberségi szükség azért, mert a mai miveltséggel az meg nem férhet, hogy ember és ember között jogi, társadalmi és gazd-

szati tekintetben pusztán a nembeli okok miatt oly különbséget állítsunk fel és ápoljunk erőszakosan, mely a mellett, hogy az egyenrangú ember méltósága és üdvé ellen van, még üdvös erő- és tehetségeitől fosztja meg a mivelődést.

Gazdászati szükség, mert a társadalmi és közgazdászati állapotok ma olyanok, hogy csak az élhet el, a ki dolgozik; mert ma jobban mint valaha áll szent Pál ama mondása: a ki nem dolgozik ne is egyék. Vagy mint nemzetgazdászaink mondják: a ki vissza nem igyekszik fizetni a társadalomnak munkájával az a sok jót, a melyet tőle vett, annak a társadalom nagy asztalán nincsen terítke.

„An dem grossen Gastmahle der Natur ist für ihn kein Couvert aufgelegt. Die Natur gebietet ihm sich zu entfern, und säumt nicht, dies Gebot selbst in Ausführung zu bringen.“ *)

Amde ha dolgozni kell, akkor a dologra lehetőségnek, alkalomnak, térnek is kell nyitni; mert ad impossibilia non datur obligatio. Magvan-e azonban a tér és lehetőség a munkára, ha a nő törvény által le van tiltva annyi mezejéről a hatás- és munkának?! Hisz ez annyi mint éhenhalásra-ítélés az állam által minden ok nélkül.

Mert tegyük fel, hogy a nő kényerét keresheti mint színésznő, nevelőnő, varrónő, mint szolgáló, (már akár kereskedések-, kávéházakban, akár magánhelyeken) vagy újabban alkalmazható a posta- és távirdai állomásokon, de ezzel, úgy szólván, ki van merítve a hatás egész területe, melyre a nő szorítva van. A férfiaknak is csak ennyi szabad? Isten mentsen: hisz azoknak nyitva áll minden tér és pálya!

Miért? Csak azért, hogy férfiak? Ez aztán argumentum. A férfiak lehetnek legyen élni, csak azért, mert férfi, a nő pedig tartozzék éhen halni, csak azért, mert nő! Ez aztán humanismus és jog! Nemesak, hanem tartozzék éhen halni a férfiak kedvéért. Mert tökéletesen így áll a dolog.

Ha ugyanis felvesszük, mint a hogy valójában áll is a dolog, hogy a nők nagyobb része nem megy férjhez, nemesak hanem még abba a helyzetbe is juthat, hogy ha csakugyan férjnél volt is, özvegygő lesz vagyon és gyámol nélkül, de egy halom fenntartani való árásával, vagy agg tehetetlen szülőivel: mit tehet?

Megkísért mindent, a mit nőnek csak megkísérteni jog és törvény megenged, hogy megélhesen, azonban mind hasztalan, mert az a kevés élet-pálya, mely a nőnek nyitva áll, annyira tömve van, hogy egyik szegény a másik szájából ragadná ki a kényerét; hiszen jól emlékszem rá, hogy néhány évvel előbb, midőn Berlinben tanultam, a Luisenstift-féle leánynevelőben egy tanítónőnek a helye jött üresedésbe, és az egyetlen helyre közel 200 pályázó volt! De ha ezt nem mondom is mindnyájan jól ismerjük az életet, és nyomorait. Tehát — hogy folytassam — például felvett nők minden lehető megkísérlet, mind hasztalan! De a gyermekek kényér, meleg kállya, fedél után kiáltoznak és az életfenntartás törvénye hatalmasan méltatlankodik. Mit tegyen, hová forduljon? Nincs senkije, a ki gyámolíthatná. Kezére és lelkére azonban annyi élet van bizva! Pár krajczárért köt, varr naponta éjjel-nappal, kimeríti, beteggé teszi magát és még sem bir annyit keresni, hogy mindennapi kényérre elég legyen, sőt betegségével a nyomorra újabb nyomort tetézett. Mi lesz belőle? Meghal? Hát gyermekei, azok is meghalnak, vagy koldus, teher és ellenség lesz belőlük a társadalom ellen?

Szörnyű, szörnyű még csak elgondolni is! No de ezt a humanismus kívánja így!

De igaz: még egy esetre nem gondoltam.

Az özvegy szép, ifju, bájai vannak. Miután mindent siker nélkül kísértett meg, ott halomra omolva jajveszékelnék lábainál éhenhaló gyermekei.

Mitevő legyen? Egy gondolata támadt: a kétségbeesés sugta lelkébe.

Bájai vannak, tudja, hogy azokat jól meg szokták fizetni.

Talán már ostromolták is érte a lélekkereskedők.

Számolni kezd lelkével, becsületével: én csak magam bukom, de megmentek annyi lelket, sok lélek többet ér mint egy lélek... s ő elszánja magát....!

Kit okoztok? Őt a nemes lelket, a ki kényszerű áldozat annyi életmentéséért, vagy a törvényt, mely őt e lépésre kényszerítette az által, hogy a férfiak számára kiváltásolja és egyedűrsítja a megélhetés minden terét, a nőt pedig letaszítja az élet hidjáról a természeti vagy az erkölcsi tönkrejutás örvényébe, mert megtagadja tőle a megélés lehetőségét?!

*) L. Malthus: Principle of population; Roscher: Nationalökonomie 520. l.

De itt már a kérdés erkölcsi jelentősége lép előtérbe. Ezt azonban legyen elég csak megemlítenem; mert borzadok tovább bocsátkozni a fejtegetésekbe! Itt már aztán nem példázgatásokkal, hanem irtóztató tény- és számhalmazzal tudnék előállani annak a bebizonyítására, hogy a szükség és azon törvényes gát, mely megtiltja a nők szabad élet- és munkaversenyét a férfiakkal, hány ezer vagy tán millió lelket von el napról-napra a mivelődés mezejéről és dönt be az erkölcsi elfajulás tengerébe.

A kik tényeket akarnak, azokat Guerry: „Statistique morale de l' Angleterre comparée avec la st. m. de la France...” Paris. 1864.; vagy Oettingen: Moralstatistikájára és a nemesszüvi Parent Duchatelet: De la prostitution dans la ville de Paris.... Paris 1857. utalom.

Jaj annak az államnak, melyet ily tengeráradat fenyeget!

Én tehát az emberiség, a jog, az erkölcs, a mivelődés nevében követelem a nők felszabadítását.

Követelem, hogy a nő olyan embernek tekintessék mint a férfi törvény, jog előtt és a társadalomban;

Követelem ennél fogva, hogy a nők joga legyen mindazon életpályákra léphetni, melyekre az embert csakis a képesség képesítheti és jogosíthatja;

Követelem és mindenekelőtt hangsúlyozom, hogy az állam a nők számára is mindazon képező és előkészítő intézeteket felállítsa, melyekben az életpályákhoz a kellő képességet maguknak megszerezhetik.

Ezek legfőbb követelményeim.

Legújabb táviratok.

Belgrad, dec. 11. A félhivatalos „Jedinstvo” a „Pesti Napló” ismeretes cikkéről szólva, ezeket mondja: A fejedeleme Livádiába tett útja és a Magyarország-hoz való viszony közt nincs semmi összefüggés. Ausztia-Magyarország jó lábón áll Oroszországgal. Miért ne üdvözölhénk mi egy hatalmat barátságosan, a melylyel Szerbia, fennállása óta jó viszonyban volt? Mi barátságban akarunk élni szomszédainkkal. Ezen új barátság mellett, melynek még bizonyítékokat kell szolgáltatnia, engedjék meg nekünk, hogy a régi barátságot is cultiválhassuk.

Páris, dec. 11. A Jules Favre által tegnap közzétett okmányokból kitéjük, hogy Metternich hg. Favrenál szept. 5-én tett első látogatása alkalmával a békekötést Elsass átengedése nélkül lehetetlennek nyilatkoztatta és Ausztia közbe lépését azon akadályra utalva megtagadta, hogy Oroszország Ausztia semlegességétől tette a magát függővé.

Szent-Agota, decz. 8-án 1871.

Tekintetes szerkesztőség!

Az augusztusi vízáradások köz tudomás szerint az erdélyi hidakat, kevés kivétellel, vagy tetemesen meg rongálták, vagy nyomtalanul elseperték.

Mily érzékeny csapást mért a megszakadt közlekedés, főleg a falusi gazdákra, kik természetmányaik értékesítése tekintetében a városi heti és országos vásárookra vannak utalva, épen nem nehéz eltalálni.

Azért három négy hét alatt még a leghanyagabb oláhfalvak is patakjaikat behidalták.

A kivétel dicsősége csaknem kizárólag Felső-Fehérmegyét illeti.

A szeben-szt.-agotai vonalon, a F.-Fehérmegyébe kebelezett Kövesd község jelentést tett az illetékes hivatalnál, hogy a kiáradt patak, mely a vidék fő közlekedési útját átmettszi, az e ponton a megye gondozása alá tartozó hidat egészen elmosta.

A kiküldött mérnök a dolog mibenlétéről magának pontos ismeretet szerezvén, már már azt gondoltuk, hogy a hid felállításra nem fog sokáig elhalasztatni.

Gondoltuk, mondom, minthogy egy megyei tisztviselőség hivatalos önzetéről magasabb fogalmaink voltak, mint egy falusi előljárásságéról.

A valóság, fájdalom, az ellenkezőről győzött meg minket.

Szinte négy hónap telt el a vízáradás óta, s még újat sem mozdított senki a szorgos és kikerülhetlen munka létesítésére.

A patak nyitott árka az utazókkal a szántóföldek felé kerülő csinált, hogy a kevésbé meredek, kevésbé nyaktörő helyen a vizet átágzolhassák.

Melegebb idősök alatt csekélyebb veszéllyel jár az átkelés; de most télen, midőn az embernek a gyanus jéggel és sikamlós meredéllyel kell megküzdnie, számtalan szerencsétlenségnek lehet okozója.

Halunk is efelől naponként panaszt és szitkozódást untig eleget. A közelebbi hétivására berándult ref. pap beszélt, hogy a betört jég közül csak nagy bajjal sikerült marháját kivonni; egy falusi embernek pedig ugyanakkor rakott szekere dőlt be az árokba. És így váltakoznak a balesetek, és fognak ismétlődni sokszorozva

a télen át, mivel kevés kilátásunk van, hogy rövid idő alatt a baj orvosolhassék.

E tények láttára egyebet nem tehetünk, mint az illetők vétkes hanyagságát a közindignatio legelőnébb hangján kárhoztatni és azt megrovásra méltónak nyilvánítani.

December 21-én országos vásár lesz Szt.-Agotán, míg tehát egy részt a vásárosokat és egyéb utazókat — kik terüs szekerekkel Nagy-Szeben-, Ujegyház-, Medgyes-, Erzséb város- és más helyekről erre tartanak — figyelmeztetjük, hogy különösen éjszaka óvatossá legyenek, eddig más részt mindazokat, kiknek a hid felépítésére gondjuk nem volt, ámbár kellett volna lenni, a felmerülő egyes szerencsétlenségektől felelőssé tesszük.

Egy kereskedő.*)

Teke, 1871. decz. 9.

Rajtunk beteljesedett azon közmondás, miszerint a czerua ott szakad, hol vékonyabb; t. i. azon szép reményeinkből, hogy a vasutak építése és közeledése folytán forgalmi eszközeink szaporodása által közelebb jövünk a nagy világhoz, csak arra ébredtünk fel, a maros-vásárhelyi vonalnak mult hó 20-án lett megnyitása alkalmával, hogy a nagyméltóságu m. kir. földmivelés, ipar és kereskedelmi miniszter ur Besztercze-Sz.-Régen között a postaszekérjáratot megszüntette. Ezen vonalon a postaszekérjárat a forgalom növekedésénél fogva az utolsó időkben hetenként négyszeri, illetőleg nyolcszori menetre emeltetett volt fel, s most egyszerre csak beszüntetik; holott itten Tekében van m. kir. adóhivatal, egyesbíróság, két szolgabírói hivatal, melyekhez több mint 50 község tartozik; azonkívül van csendőrpáncsnokság, pénzügyőrség, dohány nagy-árulás, hat kereskedés, gyógyszerár, orvosok, iparosok, ipart és kereskedést üző vagyonos polgárság; Teke m. városában ugy mint a vidéken lakó több mánási családok, évenként ezekre rugó megrendeléseket tesznek. Valóban bajos megérteni az újabb rendelkezést. A helyett, hogy postaszekérjáraitunk mindennaposokká tétettek volna, a tekei postahivatal fiók-állomássá szállítottatott le, melyen 10 fontnyi csomagoknál nagyobbakat nem lehet feltenni, s ki ilyet kap vagy ad fel, kénytelen Beszterczére vagy Sz.-Régenbe utazni érte; hát még a pénzes küldemények, ezeket már nem igen merik feladni, különösen a mióta a postaküldemény kirabolatott. Történt ugyanis, hogy f. hó 7-én este felé elindul a tekei postakocsis egy lóval szánkóval Beszterczefelé, az uton hogy-hogynem elveszik a lovat, szánt és 8-án hajnalba Sz.-Régenbe viszi be a postahivatalhoz egy román, ki a lovat és szánót magára kapta, a levelek mind fel voltak bontva, részint összetépvé, szerencsére pénzküldemény csak 7 ft 50 kr volt, de a rabló azt sem kapta meg. E tárgyban a nyomozat már megkezdett. Ez a bizalmatlanságot csak nevelte. Már most azt kérdik az emberek egymástól, vajjon annyi pénze van-e a magyar államnak, hogy a tekei adóhivatal által évenként több mint százezer forintra menő pénzüsségküldeményt nem félti a kirablástól?

Ezt nyertük a maros-vásárhelyi vasutvonal megnyitával, s hozzá még azt, hogy a hírlapok és egyéb küldeményeket félnappal későbbre kapjuk, mint eddig. Egy vidéki.

Nyilt levél Dr. Dobránszky Péter jogakadémiai tanár urhoz. **)

Megbotránkozva olvastam a „Kelet”-nek ön ellen és sajtó alatt levő moralstatistikai munkája ellen intézett indokolatlan támadását.

Fájt lelkemnek, hogy van oly magyar hírlap, van oly magyar hírlap-szerkesztő, mely a jóraváló igyekezetet, törekvést sem átálja nem a legtisztább forrásból eredő szándékos megrohanással csökkenteni, az elismerésre és támogatásra méltó buzgalmat elfojtani akarni.

Még inkább fájt az önnök, ki nem e pillanatban szentelte magát azon pályára, melyen jelenleg halad, s melyen helyét az első perczben is teljesen betölté.

Bár a „Kelet”-től megszoktam már, hogy mindent fitymál s nem ismer tökéletesebb irodalmi műremekeket, mint a „Nyeglék” czimű satyra és a Czelder Márton ellen irt epochalis munka; mégis elcsodálkoztam ama nevetséges nagyhanguságon. Vártam ez ügy végkifejlését és im a „Kelet” e perczben kapott 286-ik számában kiüté a szeg magát a zsákból. Azt kérdi a „Kelet” böles szerkesztője: „hogy az, ki komoly megfontolás után ily munkát ad közre, hogyan tradal egy önfeléd pillanatában az állami jogakadémián?”

Ez a nyitja a dolognak, a támadásnak, melyben én egy bizonyos, régóta üzletbe vett, misszionárius veszedelmes irány egyik, nem első jelenségét látom.

Tudja meg ön uram, hogy egy clique létezik közöttünk, mely tyrannizál mindenütt a hol megjelenik s

*) E közlemény figyelembe vételére felhívjuk t. lap-társainkat — különösen a n-szebenieket. Szerk.

**)E sorokat ajánljuk mindazok figyelmébe, kik a nagyfotosságu tárgyat írást, melyet Dr. Dobránszky tudományos szakismerettel irt műve tárgyál — érdeklődnek. Szerk.

